

Οι τράπεζες και ξένοι ιδιώτες διστάζουν να συμμετάσχουν στην ανταλλαγή ομολόγων

60 ημέρες αγωνίας για το πακέτο διάσωσης

Και άλλες χώρες σκέφτονται να ζητήσουν εγγυήσεις όπως η Φινλανδία

Οι πέντε απειλές

1. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Αποφεύγουν να δηλώσουν «εθελοντές» στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων.

2. ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Ενδέχεται να υπαναχωρήσουν από τις αρχικές τους προθέσεις αν το διεθνές κλίμα επιδεινωθεί.

3. ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Ξένα κοινοβούλια ενδέχεται να αναστείλουν τις κρίσιμες αποφάσεις αν το κόστος δανεισμού των κρατών τους αυξηθεί επικίνδυνα.

4. ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

Η εμμονή της Φινλανδίας για παροχή εγγυήσεων «βραχυκυκλώνει» τις διεργασίες.

5. ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ

Η επικύρωση από τα Κοινοβούλια των νέων εξουσιών του Προσωρινού Μηχανισμού δεν προβλέπεται να γίνει πριν από τα τέλη Σεπτεμβρίου.

Ρεπορτάζ Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Προσκόμματα στην εφαρμογή των αποφάσεων της 21ης Ιουλίου εμφανίζονται στον ορίζοντα, είτε από την εμπλοκή με τη διαχείριση των φινλανδικών απαιτήσεων και την εκκρεμή εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος είτε – κυρίως – από τη ραγδαία επιδείνωση του διεθνούς και του ευρωπαϊκού οικονομικού κλίματος. Η εντεινόμενη αβεβαιότητα σχετικά με το κατά πόσον η Ελλάδα θα επιτύχει τη «μετάβαση» από το τρέχον πρόγραμμα των 110 δισ. ευρώ στο νέο των 109 δισ. ευρώ συζητείται στα ευρωπαϊκά και διεθνή κέντρα λήψης αποφάσεων, όπως αποτυπώθηκε στην πρόβλεψη της Standard & Poor's περί ελληνικής χρεοκοπίας ως το τέλος του 2011, και ανησυχεί έντονα τον κ. Γ. Παπανδρέου και τον κ. Ευ. Βενιζέλο, οι οποίοι, σύμφωνα με ασφαλείς πηγές, εκτιμούν ότι η τύχη της χώρας κρίνεται μέσα στις επόμενες 60 ημέρες.

«Χάνεται η δυναμική της 21ης Ιουλίου» λέει στο «Βήμα της Κυριακής» κορυφαίο στέλεχος διεθνούς οργανισμού που συμμετέχει στις διαβουλεύσεις για την εκπόνηση και την υλοποίηση του νέου προγράμματος οικονομικής στήριξης. Κατ' αρχάς η συμμετοχή των ιδιωτών πιστών είναι εθελοντική, κατά συνέπεια, όπως επισημαίνεται, προς το παρόν μιλάμε μόνο για «προθέσεις» συμμετοχής και όχι για «δεσμεύσεις». Ως σήμερα ακόμη και οι μη δεσμευτικές «προθέσεις» που έχουν εκδηλωθεί απέχουν κατά πολύ από το επιδιωκόμενο 90% επί του συνόλου των ομολόγων που λήγουν μέσα στα επόμενα 15 έτη (ποσοστό που αντιστοιχεί σε 135 δισ. ευρώ). Αν η συμμετοχή αποδειχθεί στην πράξη χαμηλότερη του 90%, το πρόγραμμα θα υπονομευθεί καίρια. Η αβεβαιότητα περί της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα οφείλεται αφενός στη χρηματοοικονομική αδυναμία των ελληνικών τραπεζών (οι οποίες διαθέτουν 40 δισ. ευρώ σε ελληνικά ομόλογα και αν συμμετάσχουν πρέπει να καταγράψουν απώλειες από 5 ως 8 δισ. ευρώ, ανάλογα με το

Ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και υπουργός Οικονομικών κ. Ευ. Βενιζέλος συζητεί με τον πρόεδρο της ΕΚΤ κ. Ζαν-Κλοντ Τρισέ υπό το βλέμμα του επιτρόπου κ. Ολι Ρεν σε σύνοδο των υπουργών Οικονομικών της ΕΕ στις Βρυξέλλες

είδος της ανταλλαγής που θα προτιμήσουν), αφετέρου στην επιδείνωση των συνθηκών στην υπόλοιπη ευρωζώνη.

■ Οι τράπεζες

Οι ελληνικές τράπεζες τελούν αυτές τις ημέρες υπό τον ασφυκτικό έλεγχο της ελεγκτικής εταιρείας Blackrock Solutions, η οποία αναμένεται να καταγράψει πλήρως τις ζημιές και να εισηγηθεί την άμεση κεφαλαιακή ενίσχυσή τους, κάτι που, όπως υποστηρίζεται από ανεξάρτητους αναλυτές, έπρεπε να είχε ήδη γίνει, αν επρόκειτο να υλοποιηθούν οι κυβερνητικές διακηρύξεις περί «επανεκκίνησης της ανάπτυξης». Τον τελευταίο καιρό εντείνεται η κριτική ότι η κυβέρνηση αμέλησε να οδηγήσει τις τράπεζες (των οποίων οι μέτοχοι αδυνατούν να υποστηρίξουν την κεφαλαιακή τους ενίσχυση) στο υπό τον κ. Π. Θωμόπουλο Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, τολμώντας έτσι την κρατικοποίησή τους. Αυτή η εκκρεμότητα, όπως εκτιμούν κορυφαίες οικονομικές πηγές, όχι μόνο παρέτεινε την έλλειψη ρευστότητας και όξυνε την ύφεση, αλλά ταυτόχρονα «παρήγαγε αβεβαιότητα» σχετικά με τη συμμετοχή των ελληνικών τραπεζών στο νέο πρόγραμμα στήριξης της Ελλάδας. Ο κ. Ευ. Βενιζέλος ζήτησε εγγράφως από τις τράπεζες να απαντήσουν ως τις 9 Σεπτεμβρίου αν θα συμμετάσχουν στο πρόγραμμα, ενώ την Παρασκευή στη Βουλή προανήγγειλε ότι αυτό θα συμβεί, προσθέτοντας ότι οι τράπεζες θα ενταχθούν στο Ταμείο για να καλυφθούν οι απώλειες από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Ασφαλώς οι δηλώσεις αυτές μένει να επιβεβαιωθούν εντός των επόμενων εβδομάδων με δεδομένο

ότι οι αντιδράσεις των μετόχων αναμένονται έντονες...

Ακόμη και αν λυθεί ο «γόρδιος δεσμός» για το μέλλον των ελληνικών τραπεζών, τα σύννεφα συγκεντρώνονται στο εξωτερικό, με τις μετοχές των μεγάλων ξένων τραπεζών να έχουν υποστεί βαρύ πλήγμα τον τελευταίο μήνα. Με δεδομένο ότι η διαδικασία ανταλλαγής ομολόγων δεν πρόκειται να ξεκινήσει πριν από την αναβάθμιση του Προσωρινού Μηχανισμού που θα αποφασιστεί από τα Κοινοβούλια περί τα τέλη Σεπτεμβρίου, οι ξένοι ιδιώτες (τράπεζες και Ταμεία) μπορεί να βρίσκονται τότε σε τόσο δύσκολη θέση που να διαψεύσουν τη σημερινή πρόθεση συμμετοχής τους. Σημειώνεται ότι τα πενταετή ασφαλιστικά κινδύνου (CDS) έναντι χρεοκοπίας μεγάλων ευρωπαϊκών τραπεζών άγγιξαν τις τελευταίες ημέρες τιμές φθινοπώρου 2008, όταν κατέρρευσε η Lehman Brothers.

■ Οι εγγυήσεις

Όταν το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα νοσεί, τότε τα spreads δανεισμού (διαφορά επιτοκίου από το αντίστοιχο γερμανικό) της Ιταλίας, της Ισπανίας και άλλων χωρών, που βρίσκονται ήδη στο υψηλό επίπεδο των 270-300 μονάδων, ενδέχεται να διευρυνθούν περισσότερο, με αποτέλεσμα κάποια κοινοβούλια να αναστείλουν τις αποφάσεις περί προσωρινών εγγυήσεων στον Προσωρινό Μηχανισμό προκειμένου εκείνος να δανείσει την Ελλάδα με επιτόκιο χαμηλότερο από εκείνο με το οποίο δανείζεται η χώρα τους. Ο κ. Λαρς Φελντ, οικονομικός σύμβουλος της κυρίας Ανγκελα Μέρκελ, ήδη αναφέρεται σε «τρίτες λύσεις».

Σε συνέντευξή του σε αυστριακή εφημερίδα ο κ. Φελντ δήλωσε την Παρασκευή ότι πρέπει να επιχειρηθεί περικοπή του ελληνικού χρέους κατά 50% (και όχι 21% που προβλέπει η συμφωνία). Μικρότερες χώρες, όπως η Φινλανδία και η Αυστρία, επιμένουν ότι πρέπει να αποσπάσουν εγγυήσεις από την Ελλάδα για τις... εγγυήσεις που θα προσφέρουν στον Μηχανισμό για να δανείσει αυτούς την Ελλάδα. Εκτιμούν ότι οι μεγάλες χώρες με τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα εξασφαλίζουν τη διάσωση του δικού τους τραπεζικού συστήματος, αλλά οι μικρές που δεν διεκδικούν κάτι ανάλογο οφείλουν να απαιτήσουν εγγυήσεις. Οι σχετικές διαβουλεύσεις, με τον καθηγητή κ. Γ. Ζανιά να εκπροσωπεί την ελληνική πλευρά, είναι καθημερινές. Πρόκειται για ζήτημα «υψηλής φόρτισης» καθώς το διακύβευμα είναι αν η κυβέρνηση αναγκαστεί τελικώς – υπό τις πιέσεις των Ευρωπαίων – να υπαναχωρήσει από την «κόκκινη γραμμή» ότι η δημόσια περιουσία δεν θα δοθεί ως εγγύηση.

■ Ο λαβύρινθος

Στο ήδη πολύπλοκο πρόβλημα πρέπει να προστεθεί και το εξής: Τα νέα ομόλογα τα οποία θα αντικαταστήσουν τα παλαιά θα εκδοθούν από τον Οργανισμό Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ). Αυτό όμως δεν μπορεί να γίνει προτού ο Προσωρινός Μηχανισμός ενισχυθεί (από τα Κοινοβούλια) με νέες εξουσίες έτσι ώστε να απευθυνθεί στις (ήδη πολύ νευρικές...) αγορές, να συγκεντρώσει κεφάλαια ύψους δεκάδων δισεκατομμυρίων ευρώ και να τα δανείσει στην Ελλάδα έτσι ώστε η χώρα μας να αγοράσει ομόλογα triple A (π.χ. γερμανικά ομόλογα) τα οποία θα λειτουργήσουν ως ενέχυρα των ομολόγων που θα εκδώσει ο ΟΔΔΗΧ! Όλα αυτά απαιτούν χρόνο και προϋποθέτουν ότι οι συνθήκες στις αγορές θα είναι εύκρατες. Εν τω μεταξύ, το ΔΝΤ δεν έχει δηλώσει επίσημα ότι θα συμμετάσχει στο νέο πρόγραμμα, ενώ το ελληνικό κράτος, εφόσον λάβει την έκτακτη δόση (του αρχικού προγράμματος) τον Σεπτέμβριο, θα διαθέτει χρήματα ως το τέλος Οκτωβρίου και τότε, αν δεν έχει ενεργοποιηθεί το νέο πρόγραμμα, θα πρέπει να βρεθεί κάποια «νέα λύση» διότι το παλαιό, το οποίο ολοκληρώνεται τυπικά στις αρχές Μαρτίου 2012, όταν υποτίθεται ότι η Ελλάδα θα έβγαине δυναμικά στις αγορές, δεν επαρκεί για να «βγει» το 2011...

Ανησυχεί η τρόικα για φόρους - έλλειμμα

Η τρόικα (το τεχνικό κλιμάκιο) βρίσκεται ήδη μία εβδομάδα στην Αθήνα, αλλά οι επικεφαλής της, οι κκ. **Ματθίας Μορς** (δεξιά) (ΕΕ), **Πόουλ Τόμσεν** (αριστερά) (ΔΝΤ) και **Κλάους Μαζούχ** (ΕΚΤ), καταφθάνουν στις αρχές της εβδομάδας. Σύμφωνα με έγκυρες πηγές, «δεν υπάρχει περιθώριο για αρνητική αξιολόγηση», αφού κάτι τέτοιο θα μπορούσε να δυναμιτίσει το νέο πρόγραμμα. Η τρόικα ανησυχεί για την αναισθητοποίηση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού και την ασυγκράτητη ύφεση που επιδεινώνει όλους τους δείκτες και υπονομεύει όλους τους

στόχους. Ωστόσο μάλλον θα επικρατήσουν χαμηλοί και καθυστερητικοί τόνοι, αλλά παράλληλα δύσκολα θα εγκριθεί αναθεώρηση του στόχου του ελλείμματος, την οποία ζητεί (παρά τις διαψεύσεις) ο κ. Βενιζέλος λόγω της μεγαλύτερης ύφεσης. Μια τέτοια απόφαση απαιτεί απόφαση του Συμβουλίου, την οποία δύσκολα θα εισηγηθεί ο κ. **Ολι Ρεν** με δεδομένο ότι πολλές χώρες πιστεύουν πως έχουν κάνει για την Ελλάδα πολύ περισσότερα απ' όσα έπρεπε...

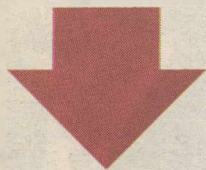

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Ποιές αλλαγές φέρνει το νέο φορολογικό νομοσχέδιο

Χαρτόσημο και πάλι στα ενοίκια

Προς κατάργηση ο μειωμένος ΦΠΑ σε νησιά του Αιγαίου και οι φόροι πολυτελείας στα ακριβά ΙΧ και σκάφη

1,8%

ή 3,6% θα

είναι ο
συντελεστής
του
χαρτοσήμου
στα μισθώματα
των κατοικιών

10%

ως 40% είναι

σήμερα
ο φόρος
πολυτελείας
στα ακριβά
αυτοκίνητα
και έχει
αποφέρει στα
δημόσια ταμεία
ελάχιστα

Ρεπορτάζ Κ. ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

Η επαναφορά του χαρτοσήμου στα μισθώματα των κατοικιών, η κατάργηση του μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ κατά 30% σε ορισμένα «πολυτελή» νησιά του Αιγαίου και η διατήρησή του στα υπόλοιπα, όπως και η επανεξέταση από μηδενική βάση όλων των προστίμων του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων είναι ορισμένα από τα μέτρα που μελετούν αρμόδιοι παράγοντες του υπουργείου Οικονομικών για να τα συμπεριλάβουν στο νέο φορολογικό νομοσχέδιο που θα κατατεθεί προς ψήφιση στη Βουλή σε περίπου δύο μήνες.

Οι τελικές προτάσεις θα παραδοθούν το επόμενο διάστημα στον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης και υπουργό Οικονομικών κ. Ευ. Βενιζέλο προκειμένου να λάβει τις οριστικές αποφάσεις για το νέο εθνικό φορολογικό σύστημα.

■ Τί σχεδιάζει το υπουργείο Οικονομικών

Στο ίδιο νομοσχέδιο αναμένεται να περιληφθεί και μια σειρά άλλων διατάξεων, ορισμένες από τις οποίες θα είναι ευνοϊκές για τους ενδιαφερόμενους αγοραστές ακινήτων, αλλά και για τους αγοραστές ειδών πολυτελείας, καθώς στα σχέδια του υπουργείου είναι η μείωση του φόρου μεταβίβασης ακινήτων, η αύξηση των αφορολογήτων για την πρώτη κατοικία και η κατάργηση των φόρων πολυτελείας στα ακριβά αυτοκίνητα και στα σκάφη, όπως και στις δερμάτινες τσάντες και τα παπούτσια, τα χαλιά, τα κοσμήματα κτλ. Ο φόρος πολυτελείας που κυμαίνεται από 10% ως 40% για τα ακριβά ΙΧ έχει αποφέρει στα δημόσια ταμεία ελάχιστα.

Από την άλλη, η επαναφορά του χαρτοσήμου στα μισθώματα των κατοικιών με συντελεστή 1,8% ή 3,6% θα οδηγήσει σε πρόσθετη επιβάρυνση περίπου 900.000 ενοικιαστές κατοικιών. Ετσι, αν για παράδειγμα έγγαμος με δύο παιδιά καταβάλλει ενοίκιο 600 ευρώ για ένα ακίνητο 110 τ.μ., με την εφαρμογή του χαρτοσήμου με συντελεστή 3,6% θα επιβαρυνθεί τον μήνα με 10,8 ευρώ και με άλλα τόσα ο ιδιοκτήτης (στο παρελθόν συνήθως με το χαρτόσημο επιβαρύνονταν από κοινού ιδιοκτήτες και ενοικιαστές, ενώ δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις που επιβάρυνε μόνο τον ενοικιαστή). Το χαρτόσημο στα ενοίκια εξακολουθεί να εφαρμόζεται σήμερα

Ποιες αλλαγές έρχονται στους φόρους

- ▶ Εξετάζεται η επαναφορά του χαρτοσήμου 3,6% στα ενοίκια κατοικιών
- ▶ Καταργείται πλήθος φοροαπαλλαγών, ειδικά για όσους έχουν ετήσια εισοδήματα, π.χ., άνω των 40.000 ευρώ
- ▶ Καταργούνται οι φόροι πολυτελείας σε αυτοκίνητα, σκάφη αναψυχής, χρυσαφικά, γουναρικά κτλ.
- ▶ Επανεξετάζονται όλα τα πρόστιμα του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων
- ▶ Σχεδιάζεται η μείωση του φόρου μεταβίβασης στις κατοικίες, στα καταστήματα, στα γραφεία κτλ.
- ▶ Μελετάται η μείωση των συντελεστών ΦΠΑ από 1 ως 3 ποσοστιαίες μονάδες
- ▶ Εξετάζεται η κατάργηση σε ορισμένα νησιά του Αιγαίου (π.χ. Μύκονος, Σαντορίνη κτλ.) του ειδικού καθεστώτος μειωμένων κατά 30% συντελεστών ΦΠΑ
- ▶ Αυξάνεται το αφορολόγητο για αγορά α' κατοικίας σε συνδυασμό με την κατάργηση του «πόθεν έσχες»

στα επαγγελματικά ακίνητα, ενώ έχει καταργηθεί πλήρως από την 1.1.2008.

■ Άλλο Μύκονος, άλλο Αγαθονήσι...

Σε ό,τι αφορά την επανεξέταση του μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ κατά 30% σε ορισμένα νησιά του Αιγαίου, παράγοντας του υπουργείου Οικονομικών δηλώνει στο «Βήμα της Κυριακής» ότι δεν μπορεί να έχουν την ίδια φορολογική μεταχείριση η Μύκονος και η Σαντορίνη με την Ικάρια και το Αγαθονήσι. Μάλιστα η κατάργηση αυτή δικαιολογείται σύμφωνα με τον ίδιο και από το γεγονός ότι παρά την ειδική φορολογική μεταχείριση που διέπει τα νησιά του Αιγαίου (εξαιρείται η Κρήτη) η φοροδιαφυγή ζει και βασιλεύει. Τα νησιά που θα επιλεγούν για την αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ στα επίπεδα που

επιβαρύνεται η υπόλοιπη Ελλάδα θα επιλεγούν με βάση το ύψος της φοροδιαφυγής.

Από την άλλη, παράγοντες της αγοράς αναφέρουν ότι η εφαρμογή ΦΠΑ στα νησιά χωρίς την έκπτωση και με δεδομένη την αύξηση στην εστίαση στο 23% από την 1η Σεπτεμβρίου 2011 θα λειτουργήσει ως αντικίνητρο για τον τουρισμό. Σήμερα, για τα νησιά του Αιγαίου – πλην Κρήτης – (νομοί Λέσβου, Χίου, Σάμου, Δωδεκανήσου, Κυκλάδων, όπως και Θάσος, Σαμοθράκη, Βόρειες Σποράδες και Σκύρος), οι συντελεστές μειώνονται κατά 30%, δηλαδή ο κανονικός γίνεται 16% (από 23%), ο μειωμένος 9% (από 13%) και ο υπερμειωμένος 5% (από 6,5%).

Σε ό,τι αφορά την πρόθεση της κυβέρνησης να προχωρήσει σε μείωση ορισμένων συντελεστών (π.χ. του ΦΠΑ

από το 23% στο 20% και από το 13% στο 10%), ο υπουργός Οικονομικών έχει δηλώσει ότι «είμαστε έτοιμοι να μειώσουμε τους συντελεστές εφόσον συμφωνήσουμε σε λύση για τον τρόπο είσπραξης και απόδοσης του ΦΠΑ». Ετσι εξετάζονται μέτρα που θα φέρουν ισοδύναμο αποτέλεσμα των 1,8 δισ. ευρώ που υπολογίζονται οι απώλειες από τη μείωση των συντελεστών προκειμένου από το νέο έτος να «ανασάνει» η αγορά.

Παράλληλα, στο στόχαστρο του νέου φορολογικού νόμου θα βρεθούν εκατοντάδες φοροαπαλλαγές ενώ τομή θα αποτελέσει η επανεξέταση από μηδενική βάση όλων των προστίμων του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων και σχεδιάζεται να καθιερωθεί ένα νέο ποινολόγιο στα πρότυπα του «ποίντυς Τροχιάς».

Ο υπουργός Οικονομικών κ. Ευ. Βενιζέλος θα λάβει τις οριστικές αποφάσεις

Αυξάνεται το αφορολόγητο της πρώτης κατοικίας για να τονωθεί η αγορά

Μείωση φόρων μεταβίβασης ακινήτων

Τη μείωση των υφιστάμενων συντελεστών φόρων μεταβίβασης ακινήτων (8% για αξία ως 20.000 ευρώ και 10% για το μέρος της αξίας άνω των 20.000 ευρώ) και την εφαρμογή κλίμακα με στόχο την αναζωπύρωση του αγοραστικού ενδιαφέροντος στην πολύπαθη κτηματαγορά, αλλά και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων μελετά να συμπεριλάβει το υπουργείο Οικονομικών στο φορολογικό νομοσχέδιο του Οκτωβρίου.

Οι νέες κλίμακες θα περιλαμβάνουν χαμηλούς συντελεστές για μικρότερης αξίας ακίνητα και

υψηλότερους για τα ακριβά ακίνητα, ενώ θα προβλέπεται διαφοροποίηση ανάλογα με το είδος του ακινήτου. Δηλαδή διαφορετικό κλίμακα θα εφαρμόζεται στις κατοικίες και άλλη στα επαγγελματικά ακίνητα. Στο πλαίσιο των αλλαγών της φορολογίας πληροφορίες αναφέρουν ότι θα επανεξεταστεί και ο ΦΠΑ στις αγοραπωλησίες νεόδμητων ακινήτων. Η φορολόγηση με 23% αποτελεί αντικίνητρο για κάποιον να αγοράσει δεύτερη ή εξοχική νεόδμητη κατοικία, τη στιγμή που τα παλαιά ακίνητα φορολογούνται κάτω από

το μισό, όπως και η νεόδμητη πρώτη κατοικία. Μάλιστα για την περαιτέρω τόνωση της πρώτης κατοικίας το υπουργείο Οικονομικών σε συνδυασμό με την κατάργηση του «πόθεν έσχες» ως το τέλος του 2013 εξετάζει να προχωρήσει στην αύξηση του αφορολόγητου ορίου των 200.000 ευρώ για τον άγαμο και των 250.000 ευρώ για τον έγγαμο, ποσό το οποίο προσαυξάνεται κατά 25.000 ευρώ για καθένα από τα δύο πρώτα τέκνα αυτού και κατά 30.000 ευρώ για το τρίτο και καθένα από τα επόμενα τέκνα του.

ΝΕΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

ΙΔΕΕΣ · ΓΡΑΜΜΑΤΑ · ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

37 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ 3η ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1974

Υπάρχει σοσιαλιστική λύση στο χρέος;

Από τις αρχές του αιώνα που διανύουμε το μεγάλο ρεύμα στην Ευρώπη που έφερε στην εξουσία σοσιαλδημοκρατικά και σοσιαλιστικά κόμματα χάνει τη δυναμική του. Οι άλλοτε κραταιοί γάλλοι Σοσιαλιστές ασθμαίνουν για να περάσουν ακόμη και στον δεύτερο γύρο των προεδρικών εκλογών,

το άστρο του Μπλερ στη Βρετανία έχει σβήσει συμπαρασύροντας και τον διάδοχό του Γκόρντον Μπράουν, το ίδιο ισχύει για τις χώρες της Ιβηρικής. Αλλά και τα σοσιαλιστικά κόμματα που βρίσκονται στην εξουσία δυσκολεύονται να πείσουν το παραδοσιακό τους ακροατήριο καθώς

αναγκάζονται να υπηρετήσουν πολιτικές αντίθετες με τις αρχές και τις αξίες τους. Συνιστά άραγε αυτή η τάση την οριστική παρακμή του ιστορικού ρεύματος της σοσιαλδημοκρατίας που καθόρισε εν πολλοίς τη μορφή του ευρωπαϊκού μεταπολεμικού μοντέλου;

Ή θα είναι ευρωπαϊκή ή δεν θα υπάρξει

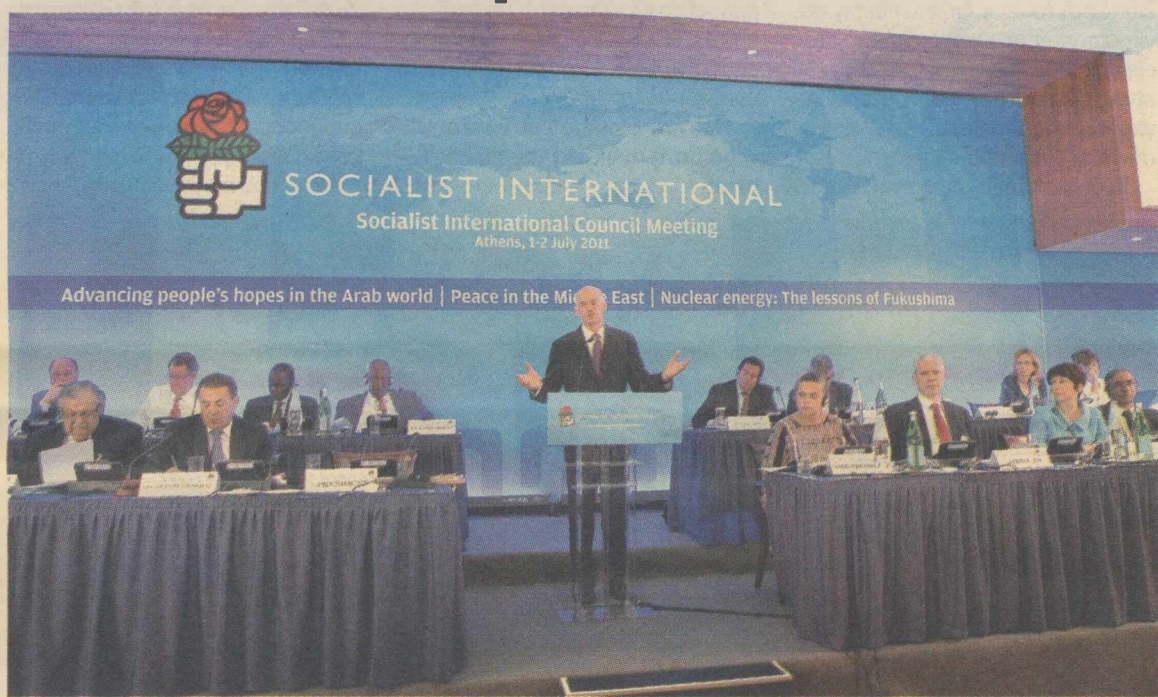
ΤΟΥ Ν. ΜΟΥΖΕΛΗ

Αφιερώνω αυτό το κείμενο στον Νίκο Θέμελη που το πρόβλημα της ανανέωσης του σοσιαλδημοκρατικού οράματος τον απασχολούσε σε όλη του την πολιτική καριέρα.

Σοσιαλισμός στην πολιτική θεωρία σημαίνει υπέρβαση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής με μη επαναστατικά, δημοκρατικά μέσα. Στον σοσιαλισμό ο στόχος είναι η αλλαγή των σχέσεων παραγωγής, το πέρας από μια κατάσταση όπου τα μέσα παραγωγής ελέγχονται από άτομα που επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση του κέρδους σε μια κατάσταση όπου τα μέσα παραγωγής θα ελέγχονται, όχι από το κράτος, αλλά από τους άμεσους παραγωγούς, οργανωμένους στη βάση κυρίως συνεταιριστικών αρχών. Από αυτή την άποψη ούτε το ΠαΣοΚ ούτε τα άλλα ευρωπαϊκά κόμματα που αποκαλούνται σοσιαλιστικά έχουν, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα, ένα σοσιαλιστικό πρόγραμμα κοινωνικής αλλαγής – αφού ο βασικός τους στόχος δεν είναι η κατάργηση αλλά ο εξανθρωπισμός του καπιταλισμού.

■ Το βασικό διακύβευμα

Αρα το σημερινό διακύβευμα δεν είναι το μέλλον του σοσιαλισμού αλλά αυτό της σοσιαλδημοκρατίας. Είναι δυνατή μια σοσιαλδημοκρατική οργάνωση της κοινωνίας σήμερα; Μιας καπιταλιστικής κοινωνίας οργανωμένης κατά τέτοιο τρόπο που να επιτυγχάνεται ο συνδυασμός υψηλής παραγωγικότητας στον οικονομικό χώρο, κοινωνικής συνοχής/δικαιοσύνης στον κοινωνικό και ουσιαστικής δημοκρατίας στον πολιτικό χώρο; Στη λεγόμενη «χρυσή εποχή» της σοσιαλδημοκρατίας (1945-1975) αυτός ο τριπλός στόχος επιτεύχθηκε σε έναν μεγάλο βαθμό. Με τη δημιουργία του κράτους πρόνοιας στις βορειοδυτικές ευρωπαϊκές κοινωνίες, για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας όχι μόνο πολιτικά αλλά και κοινωνικοοικονομικά δικαιώματα βλέπουμε να διαχέονται από την κορυφή στη βάση

Ο Πρωθυπουργός και πρόεδρος της Σοσιαλιστικής Διεθνούς κ. Γ. Παπανδρέου στη συνάντηση του Συμβουλίου της Διεθνούς τον περασμένο Ιούλιο στην Αθήνα. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης οι προοπτικές ενός σοσιαλδημοκρατικού μετασχηματισμού είναι καλύτερες απ' ό,τι σε εθνικό επίπεδο

της κοινωνικής πυραμίδας (Τ. Η. Marshall). Στην πρώιμη μεταπολεμική περίοδο επετεύχθη μια μοναδική ισορροπία μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας, ισορροπία που εξαφανίστηκε στη δεκαετία του '70.

■ Η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση

Πράγματι, με το απότομο άνοιγμα των παγκόσμιων χρηματοπιστωτικών αγορών η παραπάνω σχετική ισορροπία δύναμης μεταξύ των δύο βασικών κοινωνικών εταίρων αντικαταστάθηκε από μια συνεχώς εντεινόμενη ανισορροπία. Η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση των επόμενων δεκαετιών οδήγησε όχι στη συρρίκνωση του κράτους-έθνους αλλά στην άμβλυνση της αυτονομίας του. Το κράτος δεν μπορεί πια, όπως στην προηγούμενη περίοδο, να ελέγχει εντός των εθνικών συνόρων τις κινήσεις του κεφαλαίου. Οι νέες τεχνολογίες, σε συνδυασμό με το παγκόσμιο νεοφιλελεύθερο θεσμικό πλαίσιο, έκαναν δυνατή την πρωτοφανή κινητικότητα του κεφαλαίου. Κάθε φορά που συνδικαλιστικές οργανώσεις ή σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις προσπαθούν να το ελέγξουν, αυτό αποδρά σε χώρες όπου η εργασία είναι φθηνή, οι συνθήκες εργασίας πρωτόγονες και η εργατική νομοθεσία ανύπαρκτη.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο βλέπουμε την εκτίναξη των ανισοτήτων, την

Σοσιαλδημοκρατία
σε μία μόνο χώρα δεν
είναι εφικτή όταν αυτή
είναι αναγκασμένη να
επιβιώσει μέσα σε ένα
νεοφιλελεύθερο ευρωπαϊκό
και παγκόσμιο σύστημα

ανεργία να παραμένει σε υψηλά επίπεδα ακόμη και σε περιόδους οικονομικής ανάκαμψης, τη σταδιακή συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας και την πιο γενική περιθωριοποίηση ενός σημαντικού μέρους του πληθυσμού. Σε αυτό το ζοφερό σκηνικό οι σοσιαλδημοκρατικές στρατηγικές έχουν ελάχιστες ελπίδες επιτυχίας. Δεν είναι λοιπόν περίεργο ότι κεντροαριστερές κυβερνήσεις, είτε αυτές αποκαλούνται σοσιαλιστικές είτε σοσιαλδημοκρατικές, αναγκάζονται να ακολουθούν νεοφιλελεύθερες πολιτικές (π.χ. οι κυβερνήσεις Μπλερ και Μπράουν στη Βρετανία). Και βέβαια αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο για μικρές χώρες, όπως η Ελλάδα, που στη σημερινή συγκυρία είναι αδύνατον να υλοποιήσει ένα νεο-σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα. Και αυτό όχι μόνο γιατί ο υπερδανεισμός την οδηγεί στην από-

λυτη αδυναμία εξεύρεσης πόρων, αλλά και γιατί σε ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο όπου κυριαρχεί ο νεοφιλελεύθερος φονταμενταλισμός της κυρίας Μέρκελ η σοσιαλδημοκρατική προοπτική εξαφανίζεται. Ο Τρότσκι, στη διαμάχη που είχε με τον Στάλιν, υποστήριζε ότι σοσιαλισμός/κομμουνισμός σε μία μόνο χώρα είναι ουτοπία. Το ίδιο μπορεί να ισχυριστεί κανείς για τη σοσιαλδημοκρατία σήμερα. Σοσιαλδημοκρατία σε μία μόνο χώρα δεν είναι εφικτή όταν αυτή είναι αναγκασμένη να επιβιώσει μέσα σε ένα νεοφιλελεύθερο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο σύστημα.

■ Η ευρωπαϊκή προοπτική

Στη σημερινή συγκυρία, αν οι σοσιαλδημοκρατικές προοπτικές της χώρας μας είναι ανύπαρκτες, μπορεί κανείς να πει το ίδιο για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της; Σε αυτό το επίπεδο νομίζω ότι οι προοπτικές ενός σοσιαλδημοκρατικού μετασχηματισμού είναι καλύτερες. Και αυτό όχι γιατί οι κυρίαρχες ευρωπαϊκές ελίτ έχουν σοσιαλδημοκρατικούς προσανατολισμούς, αλλά γιατί συστηματικές πιέσεις αναγκάζουν, κυρίως τη Γερμανία, να προχωρήσει σε μια λιγότερο νεοφιλελεύθερη και περισσότερο σοσιαλδημοκρατική διακυβέρνηση της Γηραιάς Ηπείρου.

Βέβαια η θατσερικής κοπής γερμανίδα καγκελάριας θέλει πρώτα την επιβολή δημοσιονομικής σταθερότητας και άγριας λιτότητας στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου και μετά, πιθανώς, τη δημιουργία ευρωομολόγου. Αυτή η πολιτική όμως σημαίνει την επιδείνωση της ύφεσης και την εντεινόμενη αδυναμία των υπερχρεωμένων χωρών να μειώσουν το χρέος τους. Είναι γι' αυτόν κυρίως τον λόγο που οι αγορές δεν πείθονται από τα προτεινόμενα ημίμετρα των Μέρκελ και Σαρκοζί. Αρα πολύ σύντομα οι τελευταίοι μπορεί να αναγκαστούν να αντιμετωπίσουν το εξής δίλημμα: ευρωομολόγο εδώ και τώρα ή διάλυση της ΟΝΕ. Νομίζω ότι οι δύο μεγάλες δυνάμεις της ΕΕ σίγουρα δεν θέλουν την αποδόμηση του ευρωπαϊκού εγχειρήματος. Αρα είναι πιθανό το ευρωομολόγο να είναι προ των πυλών. Η αποδοχή του ευρωομολόγου θα σημαίνει ένα σημαντικό βήμα για τον, μερικό έστω, έλεγχο των αγορών, ένα βήμα προς μια Ευρώπη που δεν θα ελέγχεται, όπως σήμερα, από τον καπιταλισμό-καζίνο. Ενα βήμα δηλαδή για μια πιο σοσιαλδημοκρατική ευρωπαϊκή διακυβέρνηση.

■ Καπιταλισμός με ανθρώπινο πρόσωπο

Συμπερασματικά, αν η πολιτικοοικονομική ενοποίηση της Ευρώπης προχωρήσει και πάρει σοσιαλδημοκρατική τροπή, τότε οι πιθανότητες ενός σοσιαλδημοκρατικού προγράμματος σε εθνικό επίπεδο αυξάνονται. Επιπλέον, μια σοσιαλδημοκρατικά προσανατολισμένη, πολιτικά και οικονομικά ενωμένη ΕΕ σίγουρα θα καταστεί σοβαρός παίκτης στην παγκόσμια κοινωνικοοικονομική αρένα. Σε αυτή την περίπτωση η Ευρώπη θα μπορούσε να δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη ενός παγκόσμιου καπιταλισμού με ανθρώπινο πρόσωπο. Ενας σοσιαλδημοκρατικού τύπου παγκόσμιος καπιταλισμός είναι η αναγκαία, αν όχι και ικανή, προϋπόθεση για την πορεία προς τον σοσιαλισμό. Αυτό όμως είναι θέμα της *longue durée* (η έννοια της μακράς διάρκειας του Braudel). Δεν είναι κάτι που η δική μας γενιά, ούτε μάλλον αυτή των παιδιών μας πρόκειται να βιώσει.

Ο κ. Νίκος Μουζέλης είναι ομότιμος καθηγητής Κοινωνιολογίας LSE.

ΤΟΥ Γ. ΜΟΣΧΟΝΑ

Απέναντι στο ρεύμα των αχαλίνωτων αγορών

«Σκοτεινός άνεμος». Ετσι θα μπορούσαμε να περιγράψουμε το ρεύμα που παρασύρει τη σοσιαλδημοκρατία σε όλο και χαμηλότερα επίπεδα εκλογικής επιρροής. Για το σύνολο της περιόδου 1950-2009, σε 13 ευρωπαϊκές χώρες, τα σοσιαλιστικά κόμματα έχουν απολέσει πάνω από το 20% της δύναμής τους.

Η «νεοφιλελευθεροποίηση» των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων, παρά την αναγεννητική ώθηση της αρχικής φάσης (δεκαετία του 1990), υπονόμει μεσοπρόθεσμα και τις εκλογικές επιδόσεις και την ιδεολογική-προγραμματική ταυτότητα του σοσιαλισμού. Βέβαια, η σοσιαλδημοκρατία «επανδρώθηκε» πολλές φορές στο παρελθόν, προσαρμοζόμενη στο εκάστοτε κυρίαρχο πνεύμα ενός εξαιρετικά δυναμικού καπιταλιστικού συστήματος. Οι παλαιές, όμως, «αναθεωρήσεις» (μεσοπόλεμος, πρώτη μεταπολεμική περίοδος) αναθεμελίωσαν το σοσιαλδημοκρατικό σχέδιο όχι μόνον υπέρ του καπιταλισμού (που ήταν η γενική κατεύθυνση), αλλά και υπέρ των λαϊκών τάξεων – προωθώντας ένα είδος *αντισταθμιστικού μεταρρυθμισμού* εντός του γενικού καπιταλιστικού εκσυγχρονισμού. Αυτή η «αντισταθμιστική» όψη χάθηκε τη δεκαετία του 1990.

Πράγματι, η αποδοχή του φιλελεύθερου μοντέλου παγκοσμιοποίησης σπηρίχθηκε στην υπόθεση ότι η πλήρης απελευθέρωση των αγορών

θα αύξανε τον συνολικό κοινωνικό πλούτο και, συνεπώς, θα μπορούσε εύκολα να συνδυαστεί με τις κοινωνικές εγγυήσεις του ευρωπαϊκού μοντέλου. Στο πλαίσιο της αισιόδοξης αυτής σοσιαλδημοκρατικής ανάλυσης *«παραμελήθηκαν εγκληματικά»*, για να χρησιμοποιήσω την εύστοχη διατύπωση του γερμανού καθηγητή Βόλφγκανγκ Μέρκελ, οι πρόνοιες για τον υπερεθνικό έλεγχο της παγκοσμιοποίησης. Στο όνομα της δημιουργικότητας του κεφαλαίου και της μεγέθυνσης του ΑΕΠ, δύο σκληροί αξιακοί πυρήνες της ιστορικής ταυτότητας της σοσιαλδημοκρατίας, το εξισωτικό σχέδιο και η προτεραιότητα της πολιτικής πάνω στις αγορές, εγκαταλείφθηκαν σχεδόν αμαχητί. Η κατάρρευση της Lehman Brothers και η κρίση χρέους απλώς κατέστησαν το εμφανές εκκωφαντικό: η φιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση και η διατήρηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού κεκτημένου είναι αντιφατικά φαινόμενα. Συγκρούονται μετωπικά, έστω και αν συνδυάζονται προσωρινά.

Η σοσιαλδημοκρατία της δεκαε-

■

Στο όνομα της
μεγέθυνσης του ΑΕΠ,
οι αξίες που όριζαν
την ιστορική ταυτότητα
της σοσιαλδημοκρατίας
εγκαταλείφθηκαν σχεδόν
αμαχητί

τίας του 1990 αποδέχτηκε την αλλαγή του «μεγάλου πλαισίου» χωρίς μάχη. Σήμερα είναι πολύ αδύναμη, με δεδομένη την παγίωση ενός παγκοσμιοποιημένου πλέγματος συμπεριφορών και καταναγκασμών, για να πάρει πίσω αυτά που έδωσε. Η εκ νέου αλλαγή παραδείγματος δεν μπορεί να επιτελεστεί χωρίς μεγάλο κόστος για όλους – και για τη σοσιαλδημοκρατία. Ωστόσο, μάλλον δεν υπάρχει άλλος δρόμος.

Όλο και περισσότερο γίνεται φανερό ότι η ανακοπή της τρελής πορείας του χρηματοπιστωτικού καπι-

ταλισμού δεν θα γίνει με μικρές μεταρρυθμίσεις, με τη γλώσσα της λογικής και με τον εξευμενισμό. Επίσης, η επαναρύθμιση της χρηματοπιστωτικής βιομηχανίας μέσω μιας κεντρικής συμφωνίας σε παγκόσμιο επίπεδο, επιθυμία που πολλοί ηγέτες έχουν διατυπώσει, μάλλον δεν θα πραγματοποιηθεί ποτέ.

Τι μένει; Η δημιουργία κρίσης ως απάντηση στην κρίση. Απέναντι στην κρίση που δημιουργούν οι αγορές, το πολιτικό σύστημα πρέπει να δείξει πυγμή – να παροξύνει την κρίση, αλλάζοντας το πολιτικό πλαίσιο εντός του οποίου δρουν οι οικονομικοί πρωταγωνιστές. Να δημιουργήσει, δηλαδή, ένα αντίστροφο σοκ ισχύος, με στόχο τον περιορισμό της ελευθερίας κίνησης των λεγόμενων κερδοσκοπικών κεφαλαίων του χρηματοπιστωτικού τομέα. Μια *«ρυθμισμένη ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική ζώνη»*, μια χρηματοπιστωτική δηλαδή βιομηχανία περιφερειακής εμβέλειας (Φρεντερίκ Λορντόν) θα μπορούσε να διαμορφώσει συνθήκες καλύτερης προστασίας και του ευρωπαϊκού κοινωνικού κεκτημένου

και της κοινής λογικής. Υπάρχει μια φράση για αυτό: μερική αποπαγκοσμιοποίηση.

Οι Γάλλοι Σοσιαλιστές και οι Γερμανοί Σοσιαλδημοκράτες συνεργάζονται διμερώς, εδώ και καιρό, με στόχο το συντονισμό των πολιτικών τους, εφόσον κερδίσουν τις επόμενες εκλογές. Το Ευρωπαϊκό Σοσιαλιστικό Κόμμα έχει πραγματοποιήσει, για πρώτη φορά στην ιστορία του, ένα προγραμματικό άλμα. Αξίζει κανείς να εμπιστευτεί την ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία; Δυστυχώς, η απάντηση είναι μάλλον αρνητική. Οι σοσιαλδημοκράτες έχουν συμφέρον να κερδίσουν ό,τι έχασαν στη δεκαετία του 1990: τη μάχη των οικονομικών δομών, που έκτοτε έγιναν ανεξέλεγκτες, και εκείνη των πολιτικών ιδεών. Ωστόσο, η πρόσφατη ιστορία τους και οι εσωτερικές διαίρεσεις τους μάλλον θα τους ωθήσουν σε λύσεις χαμηλού ρίσκου.

Αν πάντως κανείς θέλει να είναι αισιόδοξος (ο γράφων δεν ανήκει σε αυτούς) αξίζει ίσως να εμπιστευτεί την ανορθολογική δυναμική των αγορών. Ποτέ δεν πρόδωσαν, σε αντίθεση με την σοσιαλδημοκρατία ή την Αριστερά, τον εαυτό τους. Κάποια στιγμή θα προκαλέσουν την αντίδραση που τυφλά αναζητούν. Κάποιος «τρελός» actor θα πει το μεγάλο «όχι». Σε αυτή την περίπτωση, η πολιτική θα ξαναγίνει κυρίαρχη, απόλυτα, γυμνά και επιθετικά κυρίαρχη. Και αυτός ο actor θα λειτουργήσει «σοσιαλιστικά», είτε ανήκει είτε δεν ανήκει στη σοσιαλιστική οικογένεια.

Ο κ. Γεράσιμος Μοσχονάς είναι αναπληρωτής καθηγητής Συγκριτικής Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Προεκλογική συγκέντρωση του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος για τις ευρωεκλογές του 2009

ΤΟΥ Α. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

Εξοδος από τον λαϊκισμό και τον εθνικισμό

Η ουσιαστική σύγκλιση Κεντροαριστεράς και Κεντροδεξιάς, Σοσιαλιστών και Φιλελευθέρων, όχι μόνο στο πεδίο της οικονομίας, είναι ένα από τα σημαντικότερα θέματα που προέκυψαν τα τελευταία χρόνια, ως αποτέλεσμα και της παγκοσμιοποίησης. Αυτή η κεντρώα σύγκλιση έδωσε τη δυνατότητα για την ανάπτυξη στα άκρα του πολιτικού φάσματος λαϊκιστικών κινημάτων και κομμάτων που ανέλαβαν να ενσαρκώσουν τις δικές τους εναλλακτικές απαντήσεις στον κεντρώο μεταμορφισμό του «κατεστημένου». Η εξέλιξη αυτή επηρέασε ιδιαίτερα την Αριστερά, σοσιαλιστική και μη, η οποία είδε μεγάλο τμήμα του λαϊκού της ακροατηρίου να στρέφεται και προς τα δύο άκρα. Την ίδια μάστιγα στιγμή που η κεντρώα μετεξέλιξη των Σοσιαλιστών, η μεσοστρωματική τους αγκύρωση, επικεντρώθηκε κυρίως σε αξιακές θεματικές, δεν έβαλε τα θεμέλια μιας μακρόχρονης ηγεμονίας που να μεταφράζεται σε εκλογικές πλειοψηφίες.

Σήμερα, εν μέσω ευρωπαϊκής και παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, αλλά και κοινωνικής απονομιμοποίησης αρκετών εθνικών πολιτικών συστημάτων, η στρατηγική του φιλελεύθερου κεντρισμού μοιάζει να συναντά τα όριά της, πλαγιοκοπούμενη από αυτούς τους λαϊκισμούς και, σε ορισμένες περιπτώσεις, από ομότροπες αυθόρμητες κινητοποιήσεις. Λαϊκισμοί και κινητοποιήσεις που παρά τις ενίοτε διαφορετικές αφετηρίες τους μοιάζουν να συγκλίνουν και να προάγουν ένα είδος κλεισίματος στον εθνικό εαυτό, διεκδικώντας ένα δικαίωμα στον «προστατευτισμό».

Η έδρα του προβλήματος είναι από ποια θέση, από ποιο τόπο, σκέφτεται τον κόσμο η σοσιαλιστική αριστερά. Ένα από τα κεντρικά ερωτήματα είναι το ακόλουθο: Οι αμετάθετες ουμανιστικές της αξίες παραπέμπουν αυτομάτως, και ανεξαρτήτως συγκυρίας, σε μια άμεση βολονταριστική τους μετάφραση στο πεδίο της πολιτικής; Το απαραίτητο φιλελεύθερης προέλευσης «άνοιγμα» στο «άλλο» και στο «διαφορετικό» δεν ισοδυναμεί όμως με την

προσχώρηση στον πλανητικό οικονομικό υπερφιλελευθερισμό. Υπό προϋποθέσεις μπορεί να εξυπηρετείται από μια νέα διαλεκτική εθνικού και παγκόσμιου. Η σημερινή κρίση των υπερεθνικών συσσωματώσεων, η διεθνής χρηματιστική κρίση, είναι μία μόνον όψη τους, η ευρωπαϊκή κρίση μια άλλη, κλητεύει έναν αναστοχασμό του εθνικού πεδίου άσκησης της πολιτικής ως πρωτογενούς αφετηρίας, το οποίο οφείλει να συνδιαλέγεται δημιουργικά με τις οικουμενιστικές αξίες. Η σοσιαλιστική αριστερά πληρώνει σήμερα το αντίτιμο μιας παρανόησης. Την τελευταία εικοσαετία υπέταξε τις αντοχές, τους εθνικούς ρυθμούς άσκησης της πολιτικής, στην επίκληση αφηρημένων αξιών που δεν μπορούσαν να αποκτήσουν κοινωνικό πρόσωπο.

Η ελληνική περίπτωση αν και εγγράφεται σε αυτό το πλαίσιο διατηρεί ωστόσο την προσίδια φυσιογνωμία της. Το ΠαΣοΚ οφείλει να αντλήσει διδάγματα από αυτή τη σοσιαλδημοκρατική εκτροπή, την ίδια στιγμή που βρίσκεται αντιμέτωπο με θηριώδεις αρχαϊσμούς που κυριαρχούν

στην κοινωνία. Μια ορισμένη επιστροφή στις ρίζες θα λειτουργήσει ασφαλώς ως επικύρωση του καθ' ημάς εθνικολαϊκισμού, ενώ μια άρνησή του αποτελεί «απόδειξη» της πλήρους ενσωμάτωσης στον αδηφάγο «νεοφιλελευθερισμό». Πώς να κατασκευάσεις ένα αξιόπιστο «εθνικό αφήγημα» εξόδου από μια κρίση όταν τα προνομιακά κοινωνικά σου ερείσματα κολυμπάνε στον λαϊκισμό, τον εθνικισμό, στη δαιμονολογική συνωμοσιολογία, σε αρκετές περιπτώσεις και στην ξενοφοβία; Και όταν αυτά τα δεινά ενισχύονται από τα αποτελέσματα της διεθνούς κρίσης;

Δεν φαίνεται να υπάρχει άλλος δρόμος από έναν άνωθεν βολονταρισμό που δεν θα εξαντλείται σε ατομικές πρωτοβουλίες, αλλά θα κατανοεί την ούτως ή άλλως συνθετικότητα αυτών των προβλημάτων στο έδαφος μιας εμμένουσας ελληνικής κακοδαιμονίας. Η οποία δεν είναι μόνο «οικονομική». Η σημερινή οικονομική της όψη επιβάλλει μια πολιτισμική της αναπλαισίωση, την κατανόησή της ως πολιτικο-πολιτισμικό πρόβλημα. Για αυτήν την πρόκληση από τον «δυτικό κα-

νόνα», η σοσιαλιστική Αριστερά στην Ελλάδα δεν έχει εσχάτως δώσει καμία αξία λόγου μάχη, απορροφημένη από τα κρίσιμα επείγοντα της καθημερινότητας. Σίγουρα, από μια τέτοια μάχη θεμελιών, μια μάχη με τις καθηλωτικές νοοτροπίες και αντιδραστικά φανταστικά, δεν μπορεί κάποιος να προσδοκά άμεσα αποτελέσματα. Ωστόσο, είναι μια μάχη που μεσοπρόθεσμα θα μπορούσε να αρχίσει να δίνει καρπούς, και να συγκροτεί την «ιδεολογική» βάση για νέα ευαίσθητα κοινωνικά υποκείμενα, ικανά να επεξεργάζονται καινοτόμες εναλλακτικές και προγράμματα. Αν ισχύει η διαπίστωση ότι η «Αριστερά» είναι υπόθεση και διανοουμένων και πολιτικών, είναι τουλάχιστον κρίμα, ενώπιον του επείγοντος των οικονομικών προβλημάτων, να αφεθεί η πολιτικο-πολιτισμική μάχη στους κατεστημένους διαχειριστές νοήματος τύπου Ναόμι Κλάιν και Λεπέν.

Ο κ. Ανδρέας Πανταζόπουλος είναι επίκουρος καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

ΤΟΥ Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗ

Τα συν και τα πλην του νέου νόμου

Επιχειρώ «άνευ φόβου και πάθους» να εκθέσω με πλήρη ειλικρίνεια προς όλες τις κατευθύνσεις τα, κατά τη γνώμη μου, πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του νέου πανεπιστημιακού νόμου χωρίς να διεκδικώ την ορθότητα των εκτιμήσεών μου ή την ευρύτερη αποδοχή τους. Δεν πρόκειται να ασχοληθώ με θεωρητικές θέσεις και μακρές εισαγωγές. Θα μπω αμέσως στην καρδιά των θεμάτων, περιοριζόμενος σε μερικά ενδεικτικά παραδείγματα.

■ Θετικές πλευρές του Σχεδίου Νόμου

1 Εξασφαλίζει πραγματική και ουσιαστική αυτοδιοίκηση στα ΑΕΙ με τις απαραίτητες ασφαλιστικές δικλίδες, ικανοποιώντας ένα παλαιό και πάγιο αίτημα ολόκληρης της πανεπιστημιακής κοινότητας. Ολο το πνεύμα του νόμου κατατείνει προς αυτή την κατεύθυνση, δύο δε βασικές προβλέψεις, ο *Οργανισμός* και ο *Εσωτερικός Κανονισμός* που συντάσσονται τα ίδια τα ΑΕΙ, κατοχυρώνουν στην πράξη την πλήρη αυτοδιοίκηση.

2 Στο πλαίσιο της αυτοδιοίκησης εγκαθιδρύει μηχανισμούς ελέγχου και αποτροπής ακραίων ή αυθαίρετων αποφάσεων. Ετσι, σε περιπτώσεις ανικανότητας ή σοβαρών παραπτώμων προβλέπεται – με αυξημένες πλειονοψηφίες – ακόμη και παύση του Πρύτανη και του Κοσμήτορα από τα καθήκοντά τους.

3 Καθιερώνει την αξιολόγηση των πάντων στην Ανώτατη Εκπαίδευση, ήτοι των ΑΕΙ και όλων ανεξαιρέτως των μελών του Διδακτικού Προσωπικού. Σε κάθε Ιδρυμα προβλέπεται Όργανο Αξιολόγησης, το ΜΟΔΙΠ, το οποίο συνεργάζεται με την Ανεξάρτητη Αρχή Αξιολόγησης, το ΑΔΙΠ.

4 Βάζει τάξη στα θέματα των φοιτητών, γεγονός που θα βοηθήσει στη βελτίωση του επιπέδου σπουδών, της δουλειάς των πανεπιστημιακών και της εικόνας των ΑΕΙ. Ορίζεται ο χρόνος διάρκειας των σπουδών, καθώς και η διαγραφή φοιτητών που δεν εγγράφονται στα εξάμηνα ή δεν παίρνουν το πτυχίο τους σε (3+2) 5 ή (4+2) 6 χρόνια («αιώνιοι φοιτητές»). Παράλληλα διευκολύνονται οι φοιτητές που έχουν ανάγκη με τη δυνατότητα μερικής φοίτησης ή και διακοπής της φοίτησης για ένα διάστημα. Το κυριότερο είναι ότι περιορίζεται δραστικά η συμμετοχή των φοιτητών στα όργανα διοίκησης και στην εκλογή των οργάνων και αίρεται, στην πράξη, η εξάρτηση των φοιτητών από κόμματα και παρατάξεις, που έχει βλάψει ανυπολόγιστα το κύρος και τη λειτουργία των ΑΕΙ και, πάνω απ' όλα, τους ίδιους τους φοιτητές.

5 Καθίσταται δυνατή η κατάργηση, συνένωση και μετακίνηση Ιδρυμάτων, Σχολών και Τμημάτων των ΑΕΙ. Ετσι, μπορεί να λήξει η θλιβερή ιστορία αποδεδειγμένα αχρείαστων πανεπιστημιακών μονάδων

(ιδρυμένων, κατά κανόνα, ρουσφετολογικά) που επιβαρύνουν οικονομικά τη λειτουργία των άλλων ΑΕΙ χωρίς να λύνουν κανένα πρόβλημα.

6 Εισάγεται ο πολύ χρήσιμος, ευέλικτος και λειτουργικός θεσμός των Προγραμμάτων Σπουδών, που δημιουργεί νέες προοπτικές.

7 Αντιμετωπίζεται το θέμα του ασύλου με την ανάθεση της προστασίας του αποκλειστικά στον Πρύτανη, ο οποίος θα φέρει και την ευθύνη, λογοδοτώντας στο Συμβούλιο που τον επιλέγει τελικά.

8 Τα Όργανα της Διοίκησης (Συμβούλιο, Σύγκλητος, Κοσμητεία) είναι ολιγομελή, γεγονός που τους επιτρέπει να κινούνται με μεγαλύτερη ευχέρεια και αποτελεσματικότητα.

9 Θεσπίζεται εκ νέου με αυστηρούς όρους ο ελάχιστος χρόνος που απαιτείται για να αναγνωριστεί το εξάμηνο.

■ Αρνητικές πλευρές του Σχεδίου Νόμου

1 Ο Νόμος δεν λειτουργεί πάντοτε διορθωτικά της υφιστάμενης κατάστασης, αλλά εντελώς ανατρεπτικά. Και ναι μεν απαιτείται γενναία παρέμβαση και όχι ημίμετρα, αλλά μια παρέμβαση δεν πρέπει να συμπαρασύρει και ό,τι καλό υπάρχει στα ΑΕΙ, που έχουν μάλιστα θεσπιστεί από την ίδια πολιτική παράταξη. Τέτοια κραυγαλέα περίπτωση είναι η κατάργηση του Τομέα (της Συνέλευσης των ειδικών σε κάθε επιστημονικό κλάδο) και, στην πράξη, η κατάργηση και του Τμήματος, το οποίο εφεξής θα εξαρτάται απολύτως και θα υπηρετεί τα νεοεισαγόμενα Προγράμματα Σπουδών, χωρίς τα οποία τελικά δεν υπάρχει. Το παν στον νέο νόμο είναι η Σχολή και τα Προγράμματα Σπουδών. Αλλά έτσι διαλύεται ο ιστός της εκπαιδευτικής λειτουργίας του Πανεπιστημίου: το Τμήμα και ο Τομέας. Υπο-

//
Το Τμήμα και ο Τομέας υπονομεύονται από έναν φορέα μαμούθ, τη νέα μορφή της Σχολής, η οποία (στα μεγάλα Πανεπιστήμια) θα περιλαμβάνει εκατοντάδες μελών Διδακτικού Προσωπικού και χιλιάδες φοιτητών εμφανίζοντας σύνθετα έως αξεπέραστα προβλήματα λειτουργίας //

νομεύονται από έναν φορέα μαμούθ, τη νέα μορφή της Σχολής, η οποία (στα μεγάλα Πανεπιστήμια) θα περιλαμβάνει εκατοντάδες μελών Διδακτικού Προσωπικού και χιλιάδες φοιτητών εμφανίζοντας σύνθετα έως αξεπέραστα προβλήματα λειτουργίας. Πολύ περισσότερο που η διοίκηση της Σχολής θα εξαρτάται, στην ουσία, από ένα άτομο (καθηγητή), τον Κοσμήτορα, που θα διορίζεται μάλιστα από το Συμβούλιο Διοίκησης του Πανεπιστημίου.

2 Στην προσπάθεια να αντιμετωπιστούν αυθαιρεσίες, επιστημονικές ιδιοτελείες και διάφορες δυσλειτουργίες από την έλλειψη ου-

σιαστικού ελέγχου που επικρατεί δυστυχώς σήμερα, θεσπίζεται να εξαρτώνται τα πάντα τελικά από τον νέο θεσμό, από το 15μελές Συμβούλιο κάθε Ιδρύματος. Το Συμβούλιο είναι αυτό που αποφασίζει τελικά για όλα τα καίρια θέματα του πανεπιστημίου. Όλοι οι άλλοι (Πρύτανης, Σύγκλητος, Κοσμητορας, Σχολή) εισηγούνται! Το Συμβούλιο ανάγεται σε κεφαλή και υπερεξουσία κάθε ΑΕΙ. Εδώ πρέπει να εστιάσει το πρόβλημα του πρύτανη, στις αρμοδιότητές του κι όχι στην εκλογή του. Δεν υπήρχε άλλη λύση; Δεν μπορούσαν να κατανεμηθούν «οι εξουσίες» σε περισσότερα όργανα και να μείνει ο τελικός έλεγχος μόνο στο υπερόργανο, το οποίο ορθώς θεσπίζεται. Τόσο πολύ εμπιστεύεται ο νομοθέτης ένα τέτοιο Συμβούλιο, που για πρώτη φορά θα λειτουργήσει;

3 Μια σειρά ποικίλων άλλων σοβαρών ρυθμίσεων χρειάζονται συζήτηση. Προβλέπεται λ.χ. τα έτη σπουδών να είναι 3ετούς διάρκειας όπως καθορίστηκε – καίτοι όχι υποχρεωτικά – από τη Συμφωνία της Μπολώνιας, αλλά μπορούν να είναι και 4ετούς όπως σήμερα, αν συμφωνήσουν όλα τα πανεπιστήμια. Κι αν διαφωνήσουν ένα ή δύο; Τι θα ισχύσει; Και ο φοιτητής που θα αποτυγχάνει τρεις φορές στην εξέταση ενός μαθήματος θα παραπέμπεται σε εξέταση ενώπιον Επιτροπής; Εχουμε σκεφθεί τι θα συμβεί με τις τόσες χιλιάδες φοιτητών που μπαίνουν στα ελληνικά πανεπιστήμια, ιδίως τα μεγάλα; Και όταν προβλέπεται να διασκέπται υποχρεωτικά μία τουλάχιστον ξένη γλώσσα, ξέρον οι θεσπίζοντες το – σωστό αυτό – μέτρο τι έχει συμβεί στο παρελθόν με αυτό το θέμα και τι προβλήματα έχει προκαλέσει, ώστε να έχει ατονήσει; Και η πρόβλεψη για την εκπόνηση διδακτορικού σε ένα χρόνο, τι σημαίνει; Για τι διδακτορικό θα πρόκειται; Και πώς θα λειτουργήσει μία και μοναδική Σχολή Μεταπτυχιακών Σπουδών για όλους τους κλάδους επιστημών στα μεγάλα πανεπιστήμια;

Και ας προσεχθεί ιδιαίτερα αυτή τη φορά η ίδρυση Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας, η οποία ορθώς προτείνεται στον νόμο με πλήθος αρμοδιοτήτων και οικονομικών δραστηριοτήτων που θα αποφέρουν έσοδα στα ΑΕΙ. Τέτοια ρύθμιση θεσπίστηκε και στο παρελθόν αλλά οδηγήθηκε σταδιακά να λειτουργεί με όλες τις αγκυλώσεις του δημόσιου λογιστικού και εγκαταλείφθηκε τελικά.

■ Συμπέρασμα

Δεν πρέπει να μάς διαφεύγει ότι ο νόμος προτείνεται σε μια κατάσταση «ανωτέρας βίας» και οικονομικοκοινωνικού πανικού για τη χώρα και σ' ένα κλίμα άδικης απαξίωσης του ελληνικού πανεπιστημίου στη συνείδηση της κοινής γνώμης από έλλειψη έγκυρης ενημέρωσης αλλά και από ασυγχώρητα λάθη και παραλείψεις των ίδιων των πανεπιστημίων. Ο ισχύων νόμος 1268/1982 για τα πανεπιστήμια, που σήμερα βάλλεται απ' όλους αλλά που αναντίρρητα είχε και αρκετές θετικές πλευρές, είναι έργο του μεταρρυθμιστικού ΠαΣοΚ του '82 (των καθηγητών Λιάνη, Ρόκου, Κλάδη και Πανούση). Αυτόν τον νόμο έρχεται να διορθώσει η σημερινή κυβέρνηση του ΠαΣοΚ με μια εκ βάθρων μεταρρύθμιση, η οποία στην ουσία ανατρέπει άρδην τον ισχύοντα νόμο. Στον βαθμό που το ΠαΣοΚ αισθάνεται τις ευθύνες του και προχωρεί σήμερα σε ριζική θεραπεία των αδυναμιών του δικού του νόμου είναι μια γενναία πράξη που την πιστώνεται η κυβέρνηση. Όπως είναι προς τιμήν της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου Παιδείας ότι αξιοποίησε προηγούμενες νομοθετικές ρυθμίσεις που έγιναν επί Νέας Δημοκρατίας, κυρίως από την κυρία Γιαννάκου. Το γεγονός αυτό μάλιστα διευκολύνει τον διάλογο από πλευράς Νέας Δημοκρατίας.

Ως προς την ουσία της μεταρρύθμισης, μάλλον της ανατροπής που επιχειρείται από τον νέο νόμο, πρέπει αντικειμενικά να παραδεχθούμε ότι αναλαμβάνεται μια σοβαρή προσπάθεια να «νοικοκυρευθούν» τα ΑΕΙ και να ξεπεράσουν βασικές δυσλειτουργίες τους.

Ο ρόλος ολόκληρης της Αντιπολίτευσης σ' αυτή τη μεταρρύθμιση μπορεί και πρέπει να είναι καθοριστικός. Είναι η τελευταία ευκαιρία για «συνευθύνη» στην επίλυση του μεγάλου θέματος της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Πρέπει επίσης να αξιοποιηθεί η ευνοϊκή συγκυρία ότι για πρώτη φορά η πλειονότητα των μελών των ΑΕΙ έχει συνειδητοποιήσει την ανάγκη μεγάλων αλλαγών. Εχει φθάσει η ώρα να γίνουν βασικές αλλαγές στα ΑΕΙ και να δικαιωθεί το δημόσιο πανεπιστήμιο που έχει άδικο – και ενίοτε σκόπιμα – απαξιωθεί, μολονότι είναι ο μόνος θεσμός που επί χρόνια έχει δώσει ό,τι καλύτερο υπήρξε και υπάρχει σ' αυτή τη χώρα.

Ο κ. Γεώργιος Μπαμπινιώτης είναι καθηγητής της Γλωσσολογίας, πρόεδρος του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού, τέως πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ο νέος νόμος-πλαίσιο βάζει τάξη στα θέματα των φοιτητών, γεγονός που θα βοηθήσει στη βελτίωση του επιπέδου σπουδών, της δουλειάς των πανεπιστημιακών και της εικόνας των ΑΕΙ

ΤΟ ΕΠΤΑΗΜΕΡΟ ΤΟΥ

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

Οι εξωγήινοι που θα μας σώσουν

Τι είναι ζωή; Σύμφωνα με την τελευταία ανακάλυψη παλαιοβιολόγων στην Αυστραλία, ζωή είναι και βακτηρίδια 3,5 δισεκατομμυρίων χρόνων που αντί για οξυγόνο «ανέπνεαν» θειάφι, ουσία που είναι ταυτισμένη με την Κόλαση στην ανθρώπινη ζωή – ποταμούς πυρωμένο θειάφι υπόσχεται η Αποκάλυψη στους αμαρτωλούς. Κάποια σχέτα θα βρεθεί στην Αμερική να υποστηρίξει ότι τα θειοφωσφορικά ήταν Διάβολοι και τα απολιθώματά τους αποδεικνύουν πως οι άγγελοι τους νίκησαν και τους έκαναν πέτρες.

Το λογικό συμπέρασμα των βιολόγων είναι πως μπορεί να υπάρχει ζωή σε πλανήτες όπου δεν υπάρχει οξυγόνο αλλά θειάφι – όπως ο Άρης για παράδειγμα. Προφανώς πλάσματα του Διαβόλου θα είναι και αυτά κατά την ίδια σχέση, αλλά για όλους τους υπόλοιπους το γεγονός πως η ζωή θάλλει ακόμα και σε συνθήκες ακραίες για τα μέτρα μας είναι αισιόδοξο συμπέρασμα. Μειώνονται οι πιθανότητες να είμαστε ανάδελφος πλανήτη στο Σύμπαν, αποκλείεται να μας επιτεθούν θειώδεις εξωγήινοι γιατί θα λαμπαδιάσουν από το οξυγόνο της Γης, αυξάνονται οι πιθανότητες να βρεθούν κάποιοι να μας διδάξουν πως να γίνει καλύτερη η ζωή μας.

● Ο Νίκος Θέμελης που έφυγε από κοντά μας πριν από λίγες ημέρες προσπάθησε να κάνει τη ζωή μας καλύτερη στην Ελλάδα. Με το πολιτικό του έργο δίπλα στον Κώστα Σημίτη, με το συγγραφικό του έργο που μας συντρόφεψε στο μαξιλάρι και στον καναπέ.

Ήταν κάπως σαν καλός εξωγήινος, διαπιστώνουν όσοι τον ήξεραν καλά. «Απέναντι στην εκτεταμένη μιζέρια της ελληνικής πολιτικής ζωής που απεχθάνεται τη μόρφωση, δυσπιστεί στην ευπρέπεια και καλλιέργει μια επιπλοστική ευαισθησία ήταν ο σταθερός υπερασπιστής του ορθολογισμού, της παιδείας, της γνώσης, της εντιμότητας και του ήθους» επισήμανε ο Κώστας Σημίτης στην ομιλία που δεν θα ήθελε να έχει κάνει ποτέ, τον επικήδειο μπροστά στο φέρετρό του.

Ο Γιώργης Γιατρομανωλάκης, σε σημειώμά του στο «Βήμα», είναι περισσότερο αισιόδοξος: ίσως πλάσματα σαν τον Θέμελη δεν είναι εξωγήινοι, ίσως κρύβονται ανάμεσά μας. Σχολιάζοντας την καθυστερημένη εμφάνισή του στα ελληνικά γράμματα, αναφέρει: «Πού ήταν λοιπόν κρυμμένος αυτός ο τολμηρός και εμπνευσμένος δημιουργός τόσο καιρό, ποια ευλογία μάς τον εμφάνισε, ποια κατάρα μάς τον στέρησε; Τα ερωτήματα δεν θα απαντηθούν ποτέ. Όμως αυτό το λιγώζω αστέρι δείχνει πως όλο και κάπου βρίσκονται κρυμμένοι κάποιοι Έλληνες που, σε πείσμα της επινοούμενης μετριότητας και της μιζέριας «αναγνώρισης», εμφανίζονται, έστω και για λίγο, και φωτίζουν τον δρόμο μας».

Ενάντια στη μιζέρια

● Δεν είναι τυχαίο, ημερολόγιό μου, πως και ο Σημίτης και ο Γιατρομα-

Το φθινόπωρο επελαίνει, καλύπτοντας σταδιακά τις χάρες του καλοκαιριού

νωλάκης αντιπαράθετον τον Νίκο Θέμελη στη μιζέρια – της πολιτικής ο πρώτος, των γραμμάτων ο δεύτερος. Ήταν γενναιοδωρός ο πολίτης άνθρωπος που έφυγε γιατί δεν είχε τίποτα να ζηλέψει και κανέναν, όπως είχα εντοπίσει στις σελίδες αυτές το 2005, όταν είχε εκδοθεί το βιβλίο του Κώστα Σημίτη «Πολιτική για μια δημιουργική Ελλάδα 1996-2004». Είχα γράψει λίγες γραμμές για το βιβλίο και ταυτόχρονα είχα αναφερθεί στον άνθρωπο που δούλευε μαζί του 30 χρόνια και είχε τη μοναδική ικανότητα να αποσύρεται από τη διαχείριση της εξουσίας και να συγκεντρώνεται στο γράψιμο: «Ζηλεύουν τόσοι και τόσοι τον Θέμελη γιατί πέτυχε το όνειρο κάθε αριστερού διανοούμενου: να είναι σπουδαίος γραφιάς και ταυτόχρονα να είναι ο σύμβουλος του ηγεμόνα. Τι να πω; Είναι μοναδικό δίδυμο αυτοί οι άνθρωποι [Σημίτης - Θέμελης]· κάποτε θα γράφουν διδακτορικά για την περίπτωσή τους, για τον καθένα χωριστά αλλά και για τους δυο μαζί – όταν θα πάψουμε να είμαστε φθονερή χώρα, λαός που προσπαθούμε να κόψουμε κάθε κεφάλι που ψηλώνει πάνω από το δικό μας».

● Περιμένοντας τα διδακτορικά που θα γράψουν μάλλον καλοί εξωγήινοι, η απώλεια του Νίκου Θέμελη μας βυθίζει βαθύτερα στη μιζέρια.

● Υπάρχουν και κάποιοι άλλοι γηγενείς που προσπαθούν να μας βγάλουν, είναι αλήθεια – η Άννα Διαμαντοπούλου, για παράδειγμα, που κατάφερε τελικά να περάσει τον νέο γόμο για τα πανεπιστήμια. Αντιστάθηκε στις απειλές των πανεπιστημιακών αρχών, στις πιέσεις των συντρόφων της στο ΠΑΣΟΚ, ανάγκασε τη Νέα Δημοκρατία να υπερψηφίσει, και επιτέλους η μεγάλη αλλαγή που είχε ανάγκη η ανώτατη εκπαίδευση είναι νομική πραγματικότητα.

Μένει να δούμε αν θα γίνει και πραγματική πραγματικότητα – γιατί οι ακαδημαϊκές δυνάμεις που ενδιαφέρονται να διατηρήσουν τα προνόμιά τους έστω και αν διαλυθούν τα πανεπιστήμια είναι εξίσου ισχυρές με

τις κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις που προτιμούν να χρεοκοπήσει η χώρα παρά να χάσουν τα δικά τους προνόμια.

Ενάντια και στα σαπρόφυτα

● Σαπροφυτικές δυνάμεις, θα τις λέγαμε: αναπτύσσονται σε νεκρούς οργανισμούς. Δεν βρίσκουν αντίσταση και προχωρούν στην πλήρη αποδόμηση των σωμάτων. Ξεκίνησαν, λοιπόν, οι καταλήψεις και τα κλεισίματα πανεπιστημίων. Σύντομα θα γνωρίζουμε αν υπάρχουν ίχνη ζωής που θα αντιδράσουν στην επέλαση των σαπρόφυτων. Η καλοκαιρινή αισιοδοξία μου με πείθει ότι υπάρχουν.

● Φαινόμενα αποσύνθεσης εμφανίζονται όμως και στην κυβέρνηση – επισήμως, εννοώ: ανεπισήμως υπήρχαν πάντα. Ο Χάρης Παμπούκης παραιτήθηκε από αναπληρωτή υπουργός Ανάπτυξης και στη σχετική δήλωσή του διαβάζω πως η πράξη του «επιβεβαιώνει πλήρως τον χαρακτήρα και την ουσία της εμπλοκής μου στην πολιτική. Αποτελεί πράξη ευθύνης, πράξη ενός ανθρώπου που δεν είχε ποτέ σχέση εξάρτησης με θέσεις ή καρέκλες. Είναι αυτονόητη πράξη αξιοπρέπειας». Μου φαίνεται ότι θα ήταν περισσότερο αξιοπρεπές να αφήσει άλλους να κρίνουν τις πράξεις του, αντί να το κάνει ο ίδιος.

● Και, τέλος πάντων, έχω βαρεθεί να ακούω τους πολιτικούς να δηλώνουν ότι δεν τους ενδιαφέρουν θέσεις, τιμές και αξιώματα και απλώς αναλαμβάνουν «ευθύνες». Ο Βαγγέλης Βενιζέλος δήλωσε τις προάλλες: «Ανέλαβα μία ευθύνη, μία δυσβάστακτη ευθύνη και [...] έχω κατά πάσα πιθανότητα θυσιάσει οποιαδήποτε πολιτική μου προοπτική». Το κίνητρο του Ηλία Μόσαλου να αφήσει (όπως και οι Βενιζέλος - Παμπούκης) το πανεπιστήμιο και να εμπλακεί στην πολιτική «ήταν μια ανάγκη να συμβάλω στην ανόρθωση της χώρας

μου. Είμαι από τους ανθρώπους που έχουν διεξόδους. Δεν είμαι εδώ για να αγκιστρωθώ, να είμαι δίπλα στον Πρωθυπουργό για πάντα».

● Τόση ανάγκη προσφοράς είναι αβάσταχτη. Νιώθω ένοχος που τους έχω φορτώσει τόσα προβλήματα παρά τη θέλησή τους. Ίσως αυτό να είναι και το πρόβλημα του πολιτικού συστήματος: ότι όλοι, από το ΚΚΕ ως τη ΝΔ, έχουν γίνει πολιτικοί χωρίς να το θέλουν. Έτσι εξηγούνται και η ποιότητα διακυβέρνησης της χώρας και η κατάσταση της αντιπολίτευσης – και η κατάσταση της χώρας.

● Νιώθω ότι αδικώ τους κυβερνώντες, ημερολόγιό μου: τα βάζω μαζί τους την ώρα που η χώρα είναι στη δυσκολότερή της κατάσταση και κάποιοι από αυτούς κάτι κάνουν, ενώ όλη η αντιπολίτευση ενδιαφέρεται μόνο να καταρρεύσουμε για να αποκομίσει κομματικά οφέλη. Αλλά κυριολεκτικά ξεπερνά τις δυνάμεις μου να ασχολούμαι με το τι λένε και τι κάνουν τα σαπρόφυτα της πολιτικής. Το θέμα είναι να μη νεκρωθεί εντελώς ο οργανισμός και αρχίσουν την επέλαση – και για να μη νεκρωθεί, πρέπει να τον τσιγκλάμε.

Ελληνικός πατριωτισμός

Πώς θα είναι η ζωή μας το φθινόπωρο και τον χειμώνα; Το καλοκαίρι τελειώνει με τα spreads των ελληνικών ομολόγων ψηλότερα από εκεί που ήσαν στην αρχή του, την ύφεση βαθύτερη από κάθε προηγούμενη απαισιόδοξη πρόβλεψη, το κομφούζιο σχετικά με το δεύτερο δάνειο που θα μας δώσει η τρόικα ακόμη μεγαλύτερο, τις φωτιές που νομίζαμε πως είχαμε αποφύγει να κατακαίνε δάση, οπωρώνες και χωράφια. Μόνα θετικά νέα στην οικονομία, πως ο πληθωρισμός μειώθηκε πολύ, στο 2,1% μόλις, και πως ήρθαν 10% περισσότεροι τουρίστες από πέρυσι – α, ναι: αυξάνονται και οι εξαγωγές. Μάλλον επειδή οι βιομηχανίες δεν μπορούν να πουλήσουν στην εσωτερική αγορά και ξεπουλάνε όσο-όσο στο εξωτερικό, έτσι νομίζω.

Η Ιρλανδία όμως ήδη έχει αύξηση του ΑΕΠ, η Πορτογαλία φαίνεται να ισορροπεί, στην Ισπανία τα δύο μεγάλα κόμματα συμφώνησαν για συνταγματική κατοχύρωση περιορισμού των ελλειμμάτων. Οι πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις στις περίπου ομοιοπαθείς αυτές χώρες έβαλαν στην άκρη κάποιες από τις διαφορές τους για χάρη της κοινής σωτηρίας. Εδώ σ' εμάς, μάχη όλων εναντίον όλων, να αρπάξει ο καθένας ό,τι μπορεί από τον συμπατριώτη – έτσι καταλαβαίνουμε τον πατριωτισμό στη χώρα που έχει ανοιχτά «εθνικά θέματα» με όλους τους γείτονές της, ημερολόγιό μου.

Και ταυτόχρονα χάνουμε ανθρώπους σαν τον Νίκο Θέμελη. Μολοντούτο, επειδή το φθινόπωρο προβλέπεται δύσκολο, δεν πρέπει να εξαντλήσουμε τα αποθέματα καλοκαιρινής αισιοδοξίας.

Διόδωρος Κυψελιώτης

Γράμματο κιβώτιο

diodorus@tovima.gr

Στα κάστρα του Μεσαίωνα, ο κόμης τραβούσε έναν μοχλό και ο ανεπιθύμητος έπεφτε σε ένα βαθύ σκοτεινό πηγάδι, όπου τον περίμενε αργός θάνατος. Ήταν οι «Ξεχασμένοι». Στον 21ο αιώνα στην Ελλάδα αν προσφύγεις στη διοικητική δικαιοσύνη μετράς: 5 έτη πρωτόδικα, 1 έτος απόφαση, 3 έτη έφεση, 1 έτος απόφαση, 2 έτη Συμβούλιο Επικρατείας – «Ξεχασμένος» 12 χρόνια χωρίς φορολογική ενημερότητα και οικονομική ελευθερία. Ο εφοριακός διενεργεί έλεγχο. «Γιατί ο ΦΠΑ γράφτηκε σε λάθος στήλη;» – 500 ευρώ πρόστιμο. «Διορθωμένη η ημερομηνία;» – 400 ευρώ. «Το καρμπόν δεν πατήθηκε καλά;» – 500 ευρώ. Και μετά αρχίζει τα παζάρια και τους εκβιασμούς. Πώς, φορολογούμενε, δεν συμφωνείς και λες ότι δεν παρανόμησες; Τότε θα γίνεις «Ξεχασμένος» στο πηγάδι των διοικητικών δικαστηρίων. Ο υπουργός τα ξέρει αυτά, και κλείνει το μάτι. Εφερε το νέο νομοσχέδιο: τρέξτε γρήγορα για περαίωση.

Νίκος Κτιστάκης,
@gmail.com

♦ ♦ ♦

Εφόσον όλοι θλιβονται μέχρι δακρύων που θα κλείσει η ΕΤ1, γιατί δεν τη βλέπουν τώρα που λειτουργεί;

Νικόλαος εκ Βόλου

♦ ♦ ♦

Αμβρόσιε, το Ντερτι(λήκι) σου σε έφθειρε ακόμη περισσότερο, βροτός είσαι, θνητά τα μικρά έργα σου. Αθάνατος όμως θα μείνει ο Νίκος Θέμελης· στον σύγγραφο βίο του διδάξε με την εργατικότητα του, την τιμιότητά του, τη δημοκρατικότητα του. Τα βιβλία του θα διαπαιδαγωγούν αέναα, πολιτικά, ηθικά, ιστορικά, λογοτεχνικά.

Γ. Κ., @otenet.gr

♦ ♦ ♦

Εγγραφες ότι η ασχήμια Αχαΐας και Ηλείας μάλλον απαντά σε ολόκληρη την Πελοπόννησο. Και όμως: Αν περάσεις την Ανδριτσaina προς Καρύταινα, κι από εκεί προς Στεμνίτσα, Δημητσάνα και Λαγκάδια, θα δεις αλιωτικούς τόπους – και προφανώς άλλους ανθρώπους: ορεσίβιους που δεν επωφεληθήκαν από τη λαίλαπα της εντατικής καλλιέργειας.

Παναγιώτης Τυβίγιος
(Αρκάς εκ Μaziου
Καλαβρύτων)

♦ ♦ ♦

Έχει και τα καλά του το σύνδρομο Αλτσχάιμερ: η Τζέιν Φόντα δήλωσε ότι είχε το καλύτερο σεξ στα 71 της.

Δημήτριος Τσεχίας